

Erfarenheter från en alkoholpoliklinik av "spritstrejken"¹⁾

Av överläkare B. Lassenius och överläkare C. Perris, Sundsvall

Medelpads distrikt av Svenska Nykterhetsvårdsförbundet driver i Sundsvall en alkoholpoliklinik sedan september 1959. Verksamheten har under åren fått en allt större omfattning: år 1960 sökte 246 personer alkoholpolikliniken och gjorde 2.238 besök, år 1962 gjorde 352 personer 2.804 besök.

Vid polikliniken arbetar en heltidsanställd kurator, en sköterska på halvtid och två psykiatriker var sin eftermiddag i veckan. Patienterna tas i första hand emot av kurator, som gör en socialutredning, innan han hänvisar dem till läkaren för medicinsk utredning, undersökning och igångsättande av behandlingen. Kontakten mellan kurator, respektive sköterska och patienter är av stor betydelse, då de oftare än läkaren hinner med långa samtal med patienterna och dessutom kan följa behandlingsresultaten steg för steg och på närmare håll samt sedan kan informera läkaren därom.

De patienter som söker för första gången får till en början återkomma ganska ofta; som regel dagligen hos sköterskan under en period av 1—2 veckor för erhållande av vitamininjektioner och medicin samt två gånger i veckan hos läkaren för kontroll och samtalsterapi. Sådana täta kontroller anses nödvändiga i synnerhet under abstinensperioden, som för patienterna medför en svår påfrestning och som kräver en ständig översyn av medicinering. När patienterna visat sig ha blivit mer stabila och risken för omedelbart återfall har minskat, sker återbesöken mer sällan. Tillämpningen av ett sådant arbetsätt anser vi vara av stor betydelse ur psyko-terapeutisk synpunkt; de initiala täta kontrollerna täcker patienternas behov av stöd under deras första trevande steg på den krokiga abstinensvägen, de senare mindre täta medverkar till

att hos patienterna utveckla självförtroende och ansvarskänsla.

De flesta av våra patienter söker oss frivilligt efter att ha fått kännedom om verksamheten via de lokala tidningarna, genom andra alkoholister, arbetskamrater, anhöriga el. dyl. En mindre del blir av sina arbetsgivare, övriga rådgivningsbyråer, länkorganisationer eller läkare hänvisade till oss. Ett ännu mindre antal (30 % enligt 1962 års statistik) remitteras från barnavårds- och nykterhetsnämnder. Alkoholister som vårdats på vårt sjukhus (Sidsjöns sjukhus) uppmanas dessutom ofta vid utskrivningen att söka alkoholpolikliniken för fortsatt kontroll.

Vården och besöken på polikliniken är helt frivilliga och ingen form av tvång tillämpas. Läkarvård och tilldelning av mediciner är kostnadsfria. Ekonomiska eller sociala problem försöker man dessutom underlätta eller lösa i anslutning till den medicinska behandlingen och i samarbete med övriga myndigheter.

En nyhet inom ramen för poliklinikens verksamhet är samtalsterapi (gruppterapi) med hustur till alkoholister, vilket nyligen har påbörjats.

Verksamheten på en sådan poliklinik med stor omsättning ger ofta anledning till iakttagelser och reflexioner. I synnerhet i samband med spritstrejken, och efter att det från olika håll diskuterats den eventuella inverkan, som strejken skulle ha haft på alkoholisterna, har vi ansett det vara av intresse att göra en enkel undersökning, dels för att notera om det hade skett någon ändring beträffande antalet besök i samband med strejken, dels för att se om det varit flera fall av allvarigare art. Dessutom ville vi få en uppfattning om hur alkoholisterna själva såg på strejken.

För den skull har vi i första hand och som jämförelsematerial gjort en sammanställning av antalet besök (såväl nya som återbesök) under

1) Rådgivningsbyrån för alkoholfrågor i Sundsvall.

perioden 1 januari—31 maj åren 1960, 1961 och 1962 för att undersöka hur antalet besök förändrats under dessa år. Detta ger oss tillfälle till en jämförelse med motsvarande period år 1963 omfattande dels spritstrejken (1 februari—30 april), dels perioderna omedelbart före och efter strejken.

Av fig. 1 framgår, att antalet besök stigit år från år. Antalet besök har de första 5 månaderna 1960 varit 1.042, av vilka 63 avser nybesök, 1961 har vi haft totalt 1.035 patienter, varav 62 nya och 1962 1.233 besök, varav 62 nya. Under motsvarande period 1963 har vi däremot haft 1.561 besök, varav 52 nya.

Statistisk testning av "goodness of fit" för processkurvan 1963 har utförts med hjälp av X^2 one sample test (se S. Siegel: Nonparametric Statistics for the Behavioral Sciences, New York 1956).

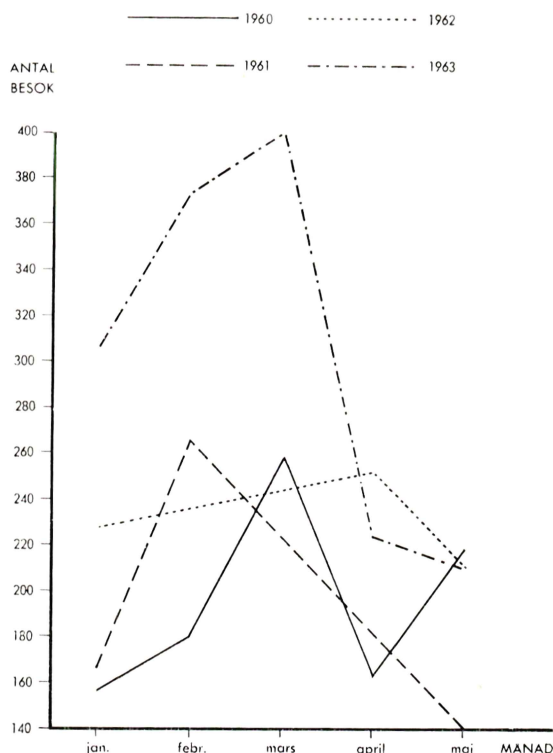

Fig. 1. Figuren visar totalantalet besök på alkoholpolikliniken under de olika månaderna åren 1960, 1961, 1962 och 1963.

TABELL 1. Indelning av antalet åter- och nybesök i tre perioder motsvarande tiden före, under och efter spritstrejken.

		antal besök	ökning antal	ny-besök	ökning antal
1960	Jan. 1—31	157	—	11	—
1961	„	165	+ 8	14	+3
1962	„	230	+ 65	14	±0
1963	„	310	+ 80	14	±0
1960	1 febr.—30 apr.	601	—	39	—
1961	„	664	+ 63	39	±0
1962	„	733	+ 69	38	—1
1963	„	992	+ 259	31	—7
1960	maj 1—31	221	—	16	—
1961	„	144	— 77	9	—7
1962	„	208	+ 64	10	+1
1963	„	208	± 0	6	—4

Som förväntat antal fall för de olika månaderna under första halvåret 1963 har vi räknat med det aritmetiska medelvärdet för åren 1960 t. o. m. 1963. Visst skäl måhända finnes att räkna med det geometriska medelvärdet. Genom att räkna med aritmetiska medelvärden och i beräkningen dra in siffrorna för 1963 har signifikantestningen dock skärpts.

Resultatet blir att med X^2 131.1, df 4, blir p 0.001. Detta betyder alltså, att chanserna för att det icke skulle föreligga en faktisk avvikelse mellan antalet besök för år 1963 och övriga år är mindre än ett på tusen.

Ökningen av antalet återbesök under själva strejkperioden är såsom framgår av tab. 1 speciellt uttalad. Däremot synes under strejkperioden och även under månaden därefter (maj -63) antalet nybesök ha varit lägre än normalt.

Antalet fall av allvarigare art (abstinensdelirium) har ej ökat påfallande. Under motsvarande period 1962 var 10 patienter i behov av remiss till sjukhus, under 1963 har 13 patienter remitterats till sjukhusvård. Som förklaring till detta förhållande kan anföras, att spriten långsamt försvunnit ur marknaden och att även under den "torraste" perioden försäljningen av öl pågått regelbundet. Samma förklaring kan gälla för tiden efter spritstrejken, då en viss ransoneering fortfarande var aktuell.

En annan iakttagelse som vi kunnat göra var att under spritstrejken och i synnerhet under dennas sista månader allt fler patienter, som redan var registrerade hos oss men ej sökt alkoholpolikliniken på en längre tid (ibland ett år eller flera år) nu kom på kontroll på eget initiativ. Om anledningen till detta var, att de blev nervösa p. g. a. de uppkomna svårigheterna att skaffa sprit och därför behövde psykoterapi och medicin, eller om de helt enkelt räknade med att använda sig av de lugnande medel som delas ut till att berusa sig med kan man inte med säkerhet avgöra. Antalet av dessa senare fall uppgår till 11 stycken.

Därtill har vi i anslutning till spritstrejken på alkoholpolikliniken gjort en frågeenkät, som har riktats till de patienter, som besökte polikliniken för första gången (såväl nya som gamla patienter) under tiden slutet av april till början av maj.

Frågorna har varit följande:

1. Vad tyckte Ni om spritstrejken?
2. Tror Ni att alkoholisterna har haft mycket svårt att skaffa sig sprit? (tilläggsfråga: använde de något annat i stället?).
3. Om Ni anser att strejken kan ha haft en viss nytta för alkoholisterna, kan Ni säga på vilket sätt?
4. Vad tycker Ni, att man borde göra för att hjälpa alkoholisterna? (tilläggsfråga: tycker Ni om ransonering, förbud eller liknande?).

Dessa frågor har ställts till sammanlagt 28 patienter i åldrarna 20—64 år. Svaren kan uppdelas på följande sätt:

På den första frågan har 10 svarat, att de tyckte att strejken var bra, 9 har framhållit att eftersom de inte själva använde sprit så spelar det ingen roll om det var strejk eller inte. 3 har påpekat att strejken var värst för arbetarna p. g. a. att dessa blev arbetslösa. 1 har svarat "jag vet inte". 1 har sagt sig bli mindre frestad än vanligt. 1 tycker att det inte var någon nytta med strejken och 2 säger att strejken var hård då man ingenting fick. 1 slutligen menar att man i stället borde införa köpstrejck.

Beträffande punkt 2 har 14 ansett, att alkoholisterna haft det besvärligare än vanligt att skaffa sig sprit medan 7 har tyckt att svårigheterna inte varit så stora och påpekat att det funnits starköl tillgängligt hela tiden. 7 har lämnat frågan obesvarad eller sagt att de inte visste vad de skulle svara. På tilläggsfrågan har 14 angivit, att alkoholisterna enligt vad de känner till använt andra medel, och några ha påpekat att vissa alkoholister använt rösdprit eller narkotika, men förnekat att de själva skulle ha använt det.

På frågan 3 har 3 sagt att strejken var nyttig i största allmänhet, 5 har framhållit att det har varit betydligt lugnare för familjerna under strejken. 5 har påpekat att man på det viset inte har kunnat komma åt sprit och att detta varit bra för alkoholisterna. En ansåg att det var lugnare på gatan under strejken. 6 svarar mer nyanserat, att detta med strejken säkert för många alkoholister varit en bra början så att de fått vänja sig vid att vara utan sprit och därför kan fortsätta på denna linje.

Enligt fråga 4 så är 4 negativa mot förbud, 9 anser att man skulle införa ransonering eller motbok. 4 påpekar att kontroll, avstängning och bekämpning av langning är de viktigaste åtgärderna. En säger att man skulle införa pris efter procent av alkoholhalt, 2 anser att medicinsk vård och forskning är det väsentligaste sättet att bekämpa alkoholismen och 7 säger sig inte kunna svara på frågan. På tilläggsfrågan så framhåller 6, att motbokssystemet säkert vore det bästa medlet att komma tillrätta med alkoholismen. En tycker att motbokssystemet var dumt och 1 håller på totalt förbud.

När man bedömer resultatet av dessa frågor måste man komma ihåg att patienterna säkert haft den inställningen, att läkarna förväntar sig att patienten skulle vilja ha motbok eller ransonering. Det kan även tänkas att patienterna, när de är nyktra och inte har aktuella spritproblem, verkligen tycker att motbokssystemet eller annan ransonering är den enda möjligheten att minska frestelserna för dem.

Sammanfattningsvis kan man med den erfarenhet vi fått under denna period säga, att "spritstrejken", dvs. mindre sprittillgång, har inverkat positivt på vårt alkoholistiklientel eftersom ett minskat antal nya patienter har varit i behov av att söka alkoholpolikliniken samt att det ökade antalet återbesök av redan kända patienter har givit oss möjlighet notera, att sannolikt flera människor (dock med reservation för vad som ovan nämnts) har reagerat positivt och försökt ta vara på tillfället att bli av med sitt missbruk under den tid spriten varit mindre tillgänglig.

Även om man inte kan draga några långtgående slutsatser av vårt enkla frågeschema, tycks dock våra patienters svar peka i den riktningen, att våra patienter anser en skärpt kontroll av rusdrycksförsäljningen eller en viss ransonering vara på sin plats.

ARBETSTERAPI- och HOBBYMATERIAL

Porslinsmosaik i olika utförande.

Pärlor av trä, glas, kristall och metall.

Indiska Ädelstenar till halsband och armband.

Brasiliansk Onyx till hängsmycken, halsband, örhängen och nyckelringar.

Silvertråd och **silverplåt** i olika former och dimensioner.

Rundböjtänger för trådarbeten.

Halsbandslås i olika utförande 1–5 rader.

Sadelgjord såväl mönstrad som enfärgad i 22 färger.

Väskhandtag i pärlbambu och rotting.

Pappstommar och **Silkebast** för bastflätning.

Skin och **läder** för alla ändamål.

Arbetssatser i rikhaltig sortering.

Begär prislista och prover.

Vi sända gärna påseendesändningar på öppet köp.

Firma SUNE ENGLUND Örebro

Klostergatan 18

Box 266

Tel. 019/12 09 14 - 12 10 95

Sveriges enda specialtidsskrift för den allmänna försäkringen (sjukförsäkring, folkepen-sionering, ATP)

Tidskrift för allmän försäkring

Utgiven av Försäkringskassaförbundet

Ur innehållet:

- Information om den allmänna försäkringen av experter i socialdepartementet, riksförsäkringsverket och försäkringskassorna
- Rättsfall från försäkringsdomstolen

Utkommer med 12 nummer (11 häften) årligen

Prenumerationspris 15: — kr per år

Prenumeration hos

FÖRSÄKRINGSKASSEFÖRBUNDET

Biblioteksgatan 9, Stockholm C, Tel. 23 76 75